

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΡΜΗΣ. ΕΤΗΣΙΑ.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.

ΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ.

Ατα τὸ ἰσοπεπτικὸν ἄρ. 12. Ατα τὸ ἐξωτερικόν * 15.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΗΣΕΩΝ.

Παρά τῆς Κ. Κ. Διδασκαλίας καὶ τοῦ ἐπιτάκτου τῶν Παιδαγωγικῶν ἐν τῇ ἡμετέρῃ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἀλλοδαπῆ παρατῆς Κ. Κ. Ἑλληνικῆ. Πριζόνιοι καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτροπῆς τοῦ ἐκδοτοῦ.

Συμπεριλαμβάνεται ὑπὸ Δ. Παπαδοπούλου καὶ ἐκδίδεται ἀπόφωτος καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ἐνεργείας πᾶσα δημοσίευσις αὐτῆς ἀφορᾷ. Τὴν ἡμετέραν καταχωρηστικὴν ἀγγέλιον ἀριθ. 15 ὁ στίχος.

Ὅμοιοι ποίησι, ὅτι οἱ χρήσιμα ἀκαταμάχιστα εἰσι σπονδαῖοι. (ΑΡΙΣΤΟΤΗΛΗΣ).

* ἐκδίδεται ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος.

Ἀθήναι, τὴν 21 Ἰουλίου 1854.

Μάντις καὶ μαντική.

Ἡ πίστις ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῆς θείας βουλῆς ἀπεκαλύπτοντο ὅτε μὲν παρ' αὐτῆς τῆς θεότητος, ὅτε δὲ δι' ἀνθρώπων τινῶν ἐμμέσως, ἐνυπῆρχε πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσι, πρὶν ἢ ταῦτα φθάσῃ εἰς βαθμὸν τινα διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ τοιαύτη πίστις ἦν ἔμφυτος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐθεμελιόυτο ἰσως ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς μεταξύ Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ φύσεως ὑπαρξούσης σχέσεως. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, γνωρίσαντες βέλτιον οἱ θνητοὶ τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀπέβηλλον, καθ' ὅσον ἐφωτίζοντο οὗτοι, τὴν πίστιν ταύτην, ἣτις ὅμως παρέμενεν ἀκράδαντος πρὸς τῶ ἀμοιροῦντι πικιδείᾳ καὶ διανοητικῆς διαπλάσεως ὄχλῳ. Αἱ δὲ κυβερνήσεις καθορῶσαι τὰ ἐκ τῆς πίστεως ταύτης εἰς αὐτὰς προερχόμενα ὠφελήματα, οὐ μόνον ἠνεύχοντο, ἀλλὰ καὶ ἐστήριζον καὶ ὑπέβηλλον αὐτῆν.

Οἱ μάντις προλέγοντες ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπενέργειαν τῶν Θεῶν, κυρίως δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὰ μέλλοντα, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπῆγοντο εἰς τὰ διάφορα χρηστήρια, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπετέλεσαν διακρίσιμην τάξιν ἀνεξάρτητον καὶ ἀσχετον πρὸς τὰ χρηστήρια, τοιοῦτος ἦν ὁ παρ' Ὀμήρῳ Κάλχας κτλ. Ὁ τῶν προδρήσεων Θεὸς Ἀπόλλων, καὶ ἄλλαι ἔτι θεότητες, ἦσαν αἱ πηγαὶ ἀπ' ὧν ἠρύοντο οὗτοι τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων. Εἰς πολλὰ γένη μάντεων τὸ ἐκ θείας ἐμπνεύσεως προλέγειν τὰ μέλλοντα ἐθεωρεῖτο ὡς κληρονομικὸν καὶ ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μεταβατόν. Τοιαῦται δὲ οἰκογένειαι ἢ οἰκοὶ ἦσαν ἢ τῶν Ἰαμιδῶν (Παυσ. Γ. 11. 5. ἐπ., Βοεκκ εἰς Πινδ. Ὀλ. σ. 152), ἣτις ἐκ τῆς Ὀλυμπίας ἐξετάθη εἰς μέγα τῆς Ἑλλάδος μέρος. Οἱ πλησίον τῆς Μιλήτου Βραγχίδαι, οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Ἐλευσίνοι Εὐμολπίδαι, οἱ Κλυτιάδαι (Παυσ. σ. 17. 4), οἱ Τελλιᾶδαι (Ἡρόδ. Η. 27. Παυσ. Ι. 1. 4), οἱ Ἀκαρνᾶνες μάντις κτλ.

Τινὲς τῶν οἰκογενειῶν τούτων διετήρησαν τὸ μαντικὸν κλέος αὐτῶν μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Οἱ μάντις ἀπεκάλυπτον τοῖς ἀνθρώποις τὰ μέλλοντα ἢ τοῖς ἐρωτώμενοι ἐν σπουδαίαις περιστάσεσι, ἢ οἰκοθεν ὀρμώμενοι ὅτε ἐνόμιζον τοῦτο ἀναγκαῖον, πρὸς ἀποτροπὴν δυστυχίας ἐπιχειρήσεως ἢ πρὸς παρακίνησιν τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν εἰς πράξιν ἀγαθοῦ τινος ἔργου. Ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων οὐ μόνον ἠνεύχτο αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ ἐπροστάτευε καὶ ἐτίμα αὐτούς· ὁ Κικέρων λέγει ὅτι οἱ μάντις ἦσαν παρόντες εἰς πάσας τὰς δημοσίας τῶν Ἀθηναίων συνελεύσεις (de Divinat. i. 43. παράβαλ. Ἀριστοφ. Εἰρήν. 1025 καὶ Σχολ. Νεφ. 325 καὶ Σχολ. Λυκ. κ. Λεωκρ. 196). Μετὰ τῶν μάντεων κατατάσσονται καὶ αἱ Σίβυλλαι καὶ οἱ Βακίδες, ὑπάρχοντες ἐκ παλαιότων χρόνων, καὶ διακρινόμενοι τῶν μάντεων, καθ' ὅσον οὗτοι ἐπορίζοντο τὰς περὶ τοῦ μελλόντος γνώσεις αὐτῶν ἐκ προφητικῶν βιβλίων (χρησμῶν), ἅτινα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐφυλάττοντο ὑπὸ τῆς πόλεως ἐν τῇ ἀκροπόλει ἢ ἄλλῳ τινι τόπῳ ἐκ τῶν μάλλον σεβαστῶν. Κατὰ τὸν Πανδίων (I. 12. ὁ ἴδ. καὶ Δ. 27. 2) Βακίς ἦν ἐν Βοιωτίᾳ γενικὸν ὄνομα τῶν ὑπὸ τῶν νυμφῶν κατεχομένων χρησμολόγων. Ὁ τοῦ Ἀριστοφάνους Σχολιαστῆς (Εἰρ. 1009) καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Π. ἱστ. ΙΑ. ΙΒ. 35) μνημονεύουσιν ἐκ τριῶν διαφόρων πόλεων ὀρμωμένων Βακίδων, τοῦ μὲν ἐξ Ἐλεῶνος, τοῦ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τοῦ τρίτου ἐκ τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Καφυῶν (παράβαλ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 123. 998, Ὀρν. 963, Κλημ. Ἄλεξ Στρ. α. 398). Ἐκ τῶν τριῶν τούτων Βακίδων ἐλέγετο ὅτι πάντες οἱ ἄλλοι κητήγοντο καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον ὁ Ἀντιχάρης (Ἡρόδ. Ε. 43), ὁ Μουσαῖος (Ἡρόδ. Ζ. 6), ὁ Κύπριος Εὐκλόος καὶ Λύκος ὁ Πανδίωνος (Παυσ. Ι. 12. 6) ἦσαν πιθανῶς ἐκ τῆς τάξεως ταύτης. Αἱ δὲ Σίβυλλαι ἦσαν προφήτιδες, Ἀσιατικῆς ἴσως καταγωγῆς, περιφερόμεναι ἀπὸ τόπου εἰς τό-

πον μετὰ τῶν ἱερῶν αὐτῶν βιβλίων, περὶ τούτων ἐπραγματεύθημεν κατ' ἑκτασιν ἐν ἐφημερ. Μαθ. ἔτος Α. ἄρ. 17. σελ. 65). Παρεκτὸς τῶν μάλλον τιμωμένων τούτων προφητῶν καὶ προφητῶν ὑπῆρχον πλείστοι κατώτεροι χρησμολόγοι, ἔργον ἔχοντες τὸ προλέγειν τὰ μέλλοντα τινι ἔσεσθαι καὶ ἐρμηνεύειν πάντα τὰ εἶδη τῶν σημείων. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἐξωκειωμένοι μάλλον μετὰ τοῦ ὄχλου, πανταχοῦ καὶ ἐτοίμως πιστεύοντες καὶ τὰ μάλιστα παραδόξα ἀκούσματα καὶ τὰ ἥκιστα πίστεως ἄξια. Οἱ τοιοῦτοι πλὴν χρησμολόγοι ἠκμαζον κυρίως κατὰ νεωτέρους τῶν παλαιῶν χρόνους, ἐθεωροῦντο δὲ, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸ κοινόν.

Ὁ περὶ τῶν μάντεων λόγος φέρει ἡμᾶς εἰκότως εἰς τὰ περὶ μαντικῆς, ἣς ἐγένετο τόσῳ συχνῇ πρὸς τοὺς ἀρχαίους χρήσις εἰς πάσας τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου τὰς πράξεις, συνισταμένης δὲ καθόλου εἰς ἐξήγησιν ἀπειραριθμῶν σημείων καὶ φαινομένων. Οὐδὲν ἐπεχειρίζοντο ἴδιον ἢ κοινόν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι πρὶν ἢ συμβουλευθῶσι τὴν γνώμην τῶν Θεῶν, παρατηροῦντες τὰ παρ' αὐτῶν πεμπόμενα σημεῖα, ἰδίως δὲ τὰ ἐν ταῖς ἐπι τούτῳ προσφερομέναις θυσίαις φαινόμενα, δι' ὧν ἐπίστευον ὅτι ἀπεκαλύπτετο αὐτοῖς ἢ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως. Διὰ τὸ εἶδος δὲ τοῦτο τῆς μαντικῆς δὲν ἐχρειάζετο, κατὰ τὴν δόξαν αὐτῶν, θεῖα ἐμπνευσις, ἀλλὰ πείρα ἀπλῶς καὶ γνῶσις τις ἐκ τριβῆς ἀποκτηθεῖσα. Ἐν περιπτώσεσιν οἱ ἐκαλοῦντο καὶ ἱερεῖς (οἰωνοσκόποι) ἵνα ἐξετάσωσι καὶ ἐξηγήσωσι τὰ σημεῖα· ἀλλ' ἐν καταπειγούσαις ἀνάγκαις, μάλιστα δὲ ἐν ἰδιωτικαῖς χρείαις, ἕκαστος ἐγένετο διερμηνεύς τῶν τυχόν συμβαινόντων ἐκτάκτων σημείων. Ἐπιστεύετο καθόλου ὅτι οἱ Θεοὶ ἐδήλουν τὴν θέλησιν αὐτῶν κυρίως διὰ τῶν ἐν ταῖς θυσίαις φαινόμενων, τῆς κτήσεως ἢ τῶν φωνῶν τῶν πτηνῶν, παντὸς εἶδους φυσικῶν φαινομένων συνήθων τε καὶ ἐκτάκτων, καὶ τῶν ὀνειρῶν. Ἡ τῶν πρώτων τούτων ἐξήγησις (ἱερομαντεία ἢ ἱεροσκοπία) ἐδιδάχθη, κατ' Αἰσχύλον, τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ Προμηθέως (Προμ. Δεσμ. 402 καὶ ἐξ.). Ἡ τέχνη αὕτη τελειοποιηθεῖσα μάλιστα παρὰ τοῖς Ῥωμαῖοῖς μετεβιβάσθη ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἐν ταῖς ἡτοῖ ἐπίτηδες πρὸς γνῶσιν τῆς βουλῆς τῶν Θεῶν προσφερομέναις θυσίαις, ἢ ἀνευ τοῦ σκοποῦ τούτου γινομέναις, ἐὰν παρατηροῦντο εὐνοϊκὰ σημεῖα ἐλέγετο τοῦτο καλλιερεῖν — καλλιερεῖν περὶ τὴν θυσίαν (οἱ θύοντες). Τὰ ἐν τοῖς θύμασι παρατηρούμενα ἦσαν κυρίως τὰ ἐξῆς. 1. Ὁ τρόπος δι' οὗ προσήρχετο εἰς τὸν βωμὸν τὸ ἱερεῖον, καὶ εἰ προῖετο φωνὴν τινα ἢ οὐ. ἐν ταῖς θυσίαις τῶν Πανωνίων τὸ πρῶτον ἐλογίζετο εὐνοϊκόν (Στρκβ. Η. 384 παράβαλ. Παυσ. Δ. 32. 3). 2. Ἡ λειότης, ἢ χροιά κτλ. τῶν σπλάγγων αὐτοῦ (Αἰσχύλ. προμ. 493, Εὐριπ. Ἡλεκτ. 833)· τὸ οὐσιωδέστερον δὲ μέρος αὐτῶν ἦν ἡ χολή καὶ τὸ ἥπαρ. 3. Ἡ διάθεσις τῆς καταναλισκούσης τὸ θῆμα φλογός (ἴδ. Valekenauer εἰς Εὐριπίδην Φοιν. 1261)· ὅθεν αἱ λέξεις πυρομαντεία, ἔμπυρα σήματα, φλογωπά σήματα. Ὅτι καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὑψούμενος καπνός, αἱ σπονδαὶ καὶ διάφορα ἄλλα· εἰς τοὺς Θεοὺς προσφοραὶ ἐχρησίμευον εἰς ἐξήγησιν τῆς γνώμης αὐτῶν δηλοῦται· ἐκ τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀνομάτων «καπνομαντεία, λιθανομαντεία, κριθομαντεία κτλ.» ἐφρόντιζον δὲ πολὺ ἵνα μὴ, τῶν θυσιαῶν τελουμένων, προσφέρονται δύσφημοι ἢ μάταιοι λόγοι ὑπὸ τῶν περισταμένων. Ὅθεν αἱ παρακελεύσεις τῶν ἱερῶν «εὐφημεῖτε, εὐφημίαι, ἢ σιγάτε, σιωπάτε κτλ.» διότι οἱ ἀπρεπεῖς λόγοι ἐνομιζοντο ὅτι ἐβεβήλουν καὶ καθήγιζον τὴν ἱεροτελεστείαν, καὶ ὅτι ἦσαν ἀπαίσια σημεῖα (δυσφημία, κλήδονες, φῆμαι, φωναὶ ἢ ὄμφαι Πινδ. Ὀλυμ. σ. 112, Ὀμηρ. Ἰλ. Β. 41).

Ἡ τέχνη τοῦ ἐξηγεῖν τὰ ἐκ τῆς πτήσεως καὶ τῆς φωνῆς

των πτηνών σημεία ἐλέγετο Οἰωνιστικῆ, ἣν δὲ καὶ αὐτὴ κοινῶς τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις, ὧν οἱ τελευταῖοι ἀνεπτύσαν καὶ κατέστησαν αὐτὴν συστηματικώτερον, καὶ παρὰ τούτοις ὑπῆρχε μᾶλλον σπουδαία ἢ παρὰ τοῖς Ἑλλῆσι. Ὅτε οἱ Ἑλλῆνες ἤθελον ἵνα προμαντευθῶσιν ἐκ τῆς πτήσεως τῶν ὀρνίθων ἐβλεπον πρὸς ἄρκτον, ἂν τότε πτηνόν τι ἐφαίνετο ἰπτάμενον δεξιόθεν, ἰδίως δὲ ἀετὸς, ἡ ἐρωδιός, ἡ ἰέραξ, ἦν ἐναΐσιμον σημεῖον ἂν δὲ ἀριστερόθεν, ἀπαΐσιον. Ἐνίοτε ἐνομίζετο ὡς ἐναΐσιμον σύμβολον καὶ ἀπλῶς ἡ ἐμφάνησις ὁμοῦ πτηνοῦ. π. χ. ἡ πτήσις γλαυκὸς παρ' Ἀθηναίους ἦν ἐναΐσιμον σημεῖον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία « γλαυκὸς ἵπταται » ἐσήμαινε τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον « καλὸς οἰωνός. » Ἄλλα δὲ ζῶα ἀπροσδοκῆτως φαινόμενα, ἰδίως δὲ τοῖς ὁδοιπόροις (ἐνόδια σύμβολα), ἐνομίζοντο οἰωνοί. Ἡ ἐμφάνησις γαλῆς ἐκκλησιαζόντων τῶν Ἀθηναίων κακὸς ἐνομίζετο οἰωνός (Ἀριστοφ. ἐκκλ. 793). Δεισιδαιμονία τοιαύται ἐπικρατοῦσι καὶ ἤδη εἰς πλείστας χώρας. Οἱ Ἑλλῆνες ἐξηκρίβουν ἐτι διὰ πολλῶν ἄλλων τῶν πτηνῶν θεῶν θέλησαν, οἶον τῆς σιδηρομαντείας, τούτεστι τῆς ἐπιθέσεως ἀχρύων ἐπὶ πυρακτωμένῳ σιδήρῳ τῆς μολυβδομαντείας, δηλαδὴ τῆς παρατηρήσεως τῶν σχημάτων ἄπερ ἀπετέλει χωνευθεὶς καὶ εἰς ὕδωρ χεόμενος μόλυβδος τῆς βοτανομαντείας κτλ.

Μεῖζον τούτων σημάσια εἶχον παρὰ τοῖς Ἑλλῆσι τὰ οὐράνια φαινόμενα, ἰδίως δὲ τὰ ἐν καιρῷ δημοσίῳν πράξεων συμβαίνοντα. Καὶ ταῦτα παρετήρουν καὶ ἐξήγουν οὐ μόνον ἰδιώται ἀλλὰ καὶ δημοσίοι ἄρχοντες. Οἱ ἐν Σπάρτῃ ἐφοροί, ὡς ἐκ τοῦ Πλουτάρχου μανθάνομεν, παρετήρουν νυκτὸς κατὰ ἐναεταίαν τὰ ἐν οὐρανῷ σημεῖα. Τὰς αὐτὰς δὲ παρατηρήσεις ἐποιούον κατ' ἔτος ἐν Ἀθῆναις οἱ Πυθαγοραῖοι λεγόμενοι πρὸ τῆς εἰς Δῆλον ἀναχωρήσεως τῆς θεωρίδος νηὸς (Muller Δωριεὶς Β. 2. 14). Ἀπαΐσια σημεῖα ἐνομίζοντο αἱ ἀστραπαὶ καὶ αἱ βρονταί, αἱ ἐκλείψεις τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης, οἱ σεισμοί, βροχὴ αἵματος, πετρῶν, ἡ γάλακτος κ. τ. λ. (Id. Ἀριστοφ. ἐκκλ. 793, Εὐστάθ. εἰς Ὀδ. Γ. 104. Θουκ. Ζ. 50, Ξενοφ. Ἑλλ. Δ. 7. 4, Ὀμηρ. Ἰλ. Α. 53, κλ.) ἐν οἰονδήποτε ἐκ τῶν σημείων τούτων ἦν ἱκανὸν ἐν Ἀθῆναις καὶ ἐν Ῥώμῃ ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν διακοπὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Τὰ ἐν τῷ κοινῷ βίῳ ἀσήμαντα γηγόνετα, οἶον παρμολί, ὀφθαλμῶν σπασμωδικαὶ κινήσεις ἢ μαρμαρυγαί, βόμβος ἀκοῆς κτλ. εἰς ἐπικαιρίους συμβαίνοντα ὥρας ἐξελαμβάνοντο ὡς διοσημεῖται, ἀφ' ὧν ἐπορίζοντο περὶ τοῦ μέλλοντος ἐξηγήσεις· τούτων πολλὰ παρατηροῦνται καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐπικρατήσαντα.

Ἡ ὄνειροπολία ἢ ὄνειρομαντεία, εἰσαχθεῖσα πιθανῶς ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, διετέλει, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, ἐν μεγάλῃ ἰσχύϊ, καὶ τὰ ὄνειρα ἐνομίζοντο ὡς ὑπὸ τοῦ Διὸς πεμπόμενα. Ὀνειροπόλοι ἢ Ὀνειροκρίται ἦσαν πῦμπολλοι, καὶ εἰς τούτους πλείστοι τῶν ὄνειρευομένων ἰδιωτῶν κατέφευγον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐχορῆγε πολλοῖς, ὡς ἐπάγγελμα κατ' ἄνωγον, τὰ πρὸ τὸ ζῆν ἐπιτήδεια. Περὶ μαντικῆς κατ' ἔκτασιν ἐγράψαν ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν ὁ Κικέρων (De divinatione) ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ Wachmuth ἐν τῇ αὐτοῦ Ἑλληνικῇ ἀρχαιολογίᾳ. Ἰκανὰ δὲ περὶ ταύτης διέλαβε καὶ ὁ ἡμέτερος Γρ. Παλιουρίτης ἐν τῷ Β. τόμῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας αὐτοῦ.

— 000 —

Περὶ τῆς χρήσεως καὶ ἀξίας ἀνθέων τινῶν καὶ φυτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλῆσιν.

Ὅτε οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλῆνες, ἐνεκα φυσικῶν καὶ κοινωνικῶν εὐνοικῶν περιστάσεων, πᾶσαν εἰς τὰς τέχνας ἐπέφερον τελειότητα, τὴν εἰς τὴν πολιτικὴν δὲ καὶ νομοθετικὴν ὑψηλοτάτην φιλοσοφίαν, ὡς καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, θρησκείαν, πατριδα, ἐπιστήμας καὶ φιλοσοφίαν ἐν γένει, ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐκτὸς ἑαυτῶν διακαθ' ἑρῶτα ἀνεπτύσαν φυσιοδιδάκτως, καὶ πᾶν ὑψηλὸν καὶ ὄρατον, πρὸς ἀνάπτυξιν παντὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, περὶ πλείστου ἐποιοῦντο, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν γῆν καρποφορώτεραν καὶ ἀνοθεριωτέραν διεπόνησαν. Διότι πᾶσα τέχνη ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνθέων ἐπρεπε τὰ βοηθηματὰ τῆς νὰ δανεῖται ἢ γλυπτικῆ ὄφειλε νὰ τὰ μιμῆται, ἢ δὲ ἀρχιτεκτονικῆ νὰ καθωρκεῖται φυλλώμασι καὶ ἀνοθεσίμασι πολλαῖς τὰς στήλας καὶ τὰς πλέον ἐκτεθειμένους τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῆς πλευρᾶς, καὶ αὐτὰ τὰ ποικίλματα νὰ παρουσιάξωσιν ἀνθὴ καὶ φυλλώματα. Ἄλλ' ὅταν, κακοδαίμωνος τῆς παρακμῆν

τῆς Ἑλλάδος ἐπινεύσαντος, τὰ τῆς εἰρήνης προΐοντα ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐπινεμήθησαν, κατὰ τὸν πρῶτον δὲ ἱερὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς εἰρήνης δένδρα μὴ φεισθέντα, τῷ πυρὶ πάντα παρεδόθησαν, οἱ καρποβριθεῖς ἐλαιῶνας καὶ ἀνοθεμόντες, κῆποι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος γῆς πάντες ἐξέλιπον, τὸ φιλοσοφικὸν Ἑλληνικὸν πῦρ, εἰς ἀσβέστους σπινθήρας τῆδε κακέισεν, παντοῦ τῆς γῆς διασπαρὲν, ἀσβεστον διετήρησε καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, εἰ καὶ ἐπὶ πετρῶν συγκεντρούμενον. Ἄλλὰ καὶ πάλιν, τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐνεκα, μόλις μερὶς τις Ἑλληνικῆ, τῆς δουλείας ἀπελευθερωθεῖσα, τῆς πατρῴας κληρονομίας ἀπήλαυθεν, ὅχι μόνον πληθύν ὄρεων, ἐν βραχεῖ, δάσσει καθωρκεῖσεν, εὐρυβάτους δὲ πεδιάδας ἐλαίας ἐπέκρινε, ἀλλὰ καὶ κήπους αὐτῆς καὶ πόλεις ὀπωροποιοῖς καὶ ἀνοθεσίμασι φυτοῖς δαφνίως διεπόνησε, τὰ δὲ πρὸ μικροῦ ὑπὸ αἰμάτων διαχωρισθέντα παιδία εἰς σαρφιδῶνας μετέβαλλεν.

Ὁ Διόνυσος (ὡς ἐκ τοῦ Διὸς, πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Νύκτος, πόλεως ἡ ἄρουρας, ὅπου ἀνετράφη) ὁ τῶν ἀνθέων Θεός, δηλαδὴ τῆς γεννητικῆς δυνάμεως τῶν φυτῶν, ὠνομάσθη καὶ Ἀνοθεός, καθότι κατὰκει ὅτε μὲν εἰς τὴν ἀνοθεμόεσαν Φυλλίδα, ὅτε δὲ εἰς τὴν μέγα ῥόδον βριθοῦσαν Παγγαίαν, πεδιάδας, καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς ῥοδῶνας τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ὁ δὲ Πλούταρχος τοιαύτην τινὰ ἐπιφέρει δοξασίαν τῶν Στωϊκῶν περὶ τοῦ Διονύσου. « Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὅμοια τοῖς ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν θεολογουμένοις ἐστί· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ μὲν γόνιμον πνεῦμα καὶ τροφίμον, Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τὸ πληκτικὸν δὲ καὶ διαιρετικὸν, Ἡρακλέα· τὸ δὲ δεκτικὸν, Ἀμμωνα· Δήμητραν δὲ καὶ Κόρην (Περσεφόνην), τὸ διὰ τῆς γῆς καὶ τῶν καρπῶν διήκον· Ποσειδῶνα δὲ, τὸ διὰ τῆς θαλάσσης. » (Πλουτάρχ. π. Ἰσίδ. καὶ Ὀσίριδ. κεφ. 40). Τούτῳ ποτ' ἐπιστρέψαντα ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν, ὅστις τὴν ἀμπελοργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ οἴνου καὶ πολλαῖς ἄλλας ὠφελίμους τοῖς ἀνθρώποις τέχνας ἐδίδαξεν, ἢ Ἀφροδίτῃ στεφάνῳ κισσοπλέκτω ἐστῆψε τὸ μέτωπον αὐτοῦ πρῶτον. Αὐτὸς οὗτος καὶ πρῶτος τῶν Θεῶν μετὰ τὴν κατὰ Τιτάνων δίκην ἀνοθεῖν ἐστέφη· ὡστε ἡ πρώτη τῶν ἀνθέων χρῆσις ὑπὸ τῶν Θεῶν ἐγένετο.

Προϊόντος τοῦ χρόνου αἱ εἰκόνας καὶ τῶν λοιπῶν Θεῶν, οἱ πρὸς αὐτοὺς θυσιαζόμενοι ἱερεῖς καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν πρὸς ἐκεῖνους θυσιαζόμενα ζῶα μὲ ἀνθὴ ἐπίσης ἐκοσμοῦντο, ἀλλὰ καὶ μαλαχῆς μόνον ἀνθὴ πολλαῖς αὐτοῖς προσεφέροντο. Μετὰ ταῦτα ἀνοθεπλέκτοι στεφάνοις, ὅχι μόνον οἱ ἥρωες καὶ οἱ μεγάλας τε καὶ ἐπαινετάς τῆ πόλεως λειτουργίας προσενηκόντες ἐστέφοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νικῶντες· καὶ μετ' οὐ πολὺ, γενικώτερον, ἀνθὴ τὰς τελετὰς τῶν ἀρχαίων καὶ στεφάνοι ἐκόσμων. Ἐν τοῖς ἀγῶσι μάλιστα ὑπὸ τῶν θεατῶν, ὅχι μόνον ἐπὶ τοῦ νικητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀνθὴ ἐβρίπτοντο, καὶ τοῦτο ὠνομάσθη ἀνοθεοβόλια. Ἐν ᾧ ἀνθῶσι στεφάνοι τὰς θυρίδας τῶν πρὸς γαμηλίαν τελετῆν ἑτοιμαῖαν καὶ κατηντισμένον ἐπίσης μελλονύμφων ἐκόσμων, πᾶσαι αἱ οἰκίαι, εἰς αἷ οἱ νεόνυμφοι, τυχρὸν, ἐμελλον νὰ εἰσερχώσωνται, ἀνοθεῖ τὰς θυρίδας αὐτῶν ἐποικίλοντο. Ὁ νικητῆς στρατιώτης ἀπὸ τῆς μάχης στεφανηροῦν εἰς τὰ πατρίω αὐτοῦ ἐπανήρχετο. Ὁ κύλιξ κατηντισμένος ἐν ταῖς εὐχαίαις αὐτοῦ περιεφέρετο, καὶ οἱ συνδαίτορες ἐφ' ἑαυτῶν ἀνθὴ ἔφερον, ἵνα ἐπαυξήσῃ δθην ἢ εὐθυμία αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον, δύνωνται νὰ ἀντιδρῶσι κατὰ τῆς μέθης. Ὁ ναύτης, εἴτε τὰς ἐορτὰς, εἴτε ἀφ' οὐ εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐλθὲν ἰσθῆ, μακρὸν διάπλουον ποντοπορήσας, κατήνθιζε πάντοτε τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου αὐτοῦ. Ἐξ ἀνθέων καὶ σελίνου μάλιστα φύλλων ἡ κλίνη τῶν νεονύμφων καὶ ὁ τάφος τῶν ἀποθνησκόντων περιεβραίνοντο.

Ἄλλὰ μεγάλη χρῆσις τῶν ἀνθέων, ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, Ῥωμαίων καὶ Αἰγυπτίων, ἐγένετο καὶ παρὰ τοῖς Σινοῖς καὶ Ἰάποισιν, εἰς τοὺς ὁποίους δύο ἀξιολόγα περὶ τῶν σημαντικωτέρων ἀνθέων πραγματευόμενα βιβλία εὐρίσκομεν, ὠνομαζόμενα, τῶν μὲν Σινῶν Κί ο ἢ Gokakio, τῶν δὲ Ἰαποῶν Coatlan tana. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλῆσιν ἐτίθετο προσέτι νὰ ἐπιθῆται ἀνοθεσίμα· ἐπὶ τῆς τραπέζης· τὸ ἔθιμον δὲ τοῦτο διατηρεῖται καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλῆσιν. Ἡ νῆσος Ἀστυπάλαια εἶχε ποτε ὠνομασθῆ Τράπεζα, διότι ἐβρίθεν ἀνθέων. Ἰδοὺ δὲ σημειώσεις τινὲς περὶ τούτων κατ' εἶδος.

Νάρκισσος ὁ πορφυροεῖδής. Τὸ ἄνθος τούτου ἦτον ἀφιερῶμενον εἰς τὰς μεγάλας θεότητας, τὴν Δήμητραν, Περσεφόνην, καὶ τὰς Εὐμενίδας ἢ Ἐρυνύδας. Ὁ Σοφοκλῆς ἐνε-

κα τούτου τὸν ὀνομάζει « μεγάλαν Θεῶν ἀρχαίων στεφάνωμα » (Οἰδίπ. ἐπὶ Κολ. 684). Ὁ ὠραῖος Νάρκισσος, ὁ υἱὸς τοῦ Κηφισσοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς νύμφης Λειριόπης ἀποσκληρυνθεὶς τὴν καρδίαν πρὸς τὸν τῆς Ἥχους ἔρωτα, θυγατρὸς τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ κατοτρύετο πρᾶ τινὰ πηγῆν, γενόμενος ἔραστῆς ἑαυτοῦ, ὑπὸ τῆς Ὀλίφνης ἀποθνήσκων, μετεβλήθη εἰς τοῦτο τὸ ἄνθος, τὸ ὁποῖον κλίνει πάντοτε πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν του. Ὁ Πausanias ὁμοῦ τὸν μῦθον τοῦτον τὸν διηγείται ἄλλως πως, λέγων, ὅτι ὁ Νάρκισσος εἶχεν ἀδελφὴν κατὰ πάντα ἑαυτῷ ὅμοίαν, καὶ ἐπειδὴ, ἀποθνήσκουσας ταύτης, ἐν ᾧ ἐκατοτρύετο παρὰ τὴν πηγῆν, ἐνόμιζεν ὅτι ἐβλεπε τὴν ἑρατὴν ἀδελφὴν του, μὴ δυνάμενος νὰ ἀπολαύσῃ αὐτὴν, ἀπέθανεν ἐκεῖ μεταμορφωθείς εἰς τὸ ὀμώνυμον ἄνθος, (Paus. Βοιωτ. 31. 6). —

Κρίνον. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλῆνες μετέφεραν τὸ ἄνθος τούτου εἰς τοὺς κήπους αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Τεμπῶν. Ἦτο δὲ τὸ σύμβολον τῆς ἀγνείας, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς σεμνοτητος, καθότι ἐβλάστησεν ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς Ἥρας. Ἡ Οὐρανία Ἀφροδίτη ἔφερε κρίνον εἰς τὰς χεῖράς της. Τὸ κρίνον καθὼς καὶ τὸ Ἴον ἦσαν σύμβολα τῆς ὠραιότητος. Τὰ ἀρχαῖα Ῥωμαικὰ νομίσματα εἶχον ὡς σύμβολον τὸ κρίνον, διότι ἐτιμᾶτο παρ' αὐτοῖς ὡς σύμβολον τῆς ἐπιείκειας, καὶ τούτου ἐνεκα τὸ ὠνόμασαν καὶ Spes publica, Spes Augustae καὶ Spes Populi Romani. Οἱ ἀρχαῖοι ἐκ τῶν προσφάτων ἀνθέων τοῦ κρίνου κατασκεύαζον εὐδῶδες τι ἔλαιον, ὠνομαζόμενον κρίνιον ἢ ἔλαιον, ἡ μύρον. Τὸ ἰδιαίτερον εἰς τοὺς κήπους αὐτῶν προσδιωρισμένον διὰ τῶν φυτῶν τῶν κρίνων μέρος ὠνομάζετο κρίνων, ἢ κρίνωνα. —

Εἰφιόν. Κοινὸς Σπαθόχορτον. Τούτο ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὸν περὶ ἀρκηγῆς τῆς Περσεφόνης μῦθον, ὡς ἄνθος τοῦ θανάτου, ἀφιερῶμεν εἰς τὴν Δήμητραν ὡς σύμβολον τῆς λύπης καὶ τοῦ ὄδυρμου. Τούτω, κατὰ τὴν τελετῆν τοῦ γάμου τῶν φίλων αὐτῶν, ἐστέφοντο αἱ ἀρχαῖαι νεάνιδες. Λέγεται προσέτι ὑπὸ τινῶν ὅτι ἐβλάστησεν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Αἰακοῦ (?).

Ἀσφοδέλος, κοινῶς Σφερδοῦκλι. Τὸ ἄνθος τούτο, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἀφρονίᾳ ἀπαντᾶται, ἐχρησίμευσε τὸ πάλαι, ἀνῆκον εἰς τοὺς τεθνεῖστας, ὡς σύμβολον τῆς λύπης· διὰ τοῦτο ὅχι μόνον ἀφιερῶθη εἰς τὴν Περσεφόνην ἢ Κόρην, ἀλλ' ἐφύτευτο μετὰ μυστηρίων καὶ ἐπὶ τοὺς τάφους αὐτῶν· ὡστε, κατὰ τὸν μῦθον, ἀφ' οὗ ὁ νεκρὸς ἀπέπλεε τὸν καταχθόνιον ποταμὸν Στύγα, ἀνήρχετο εἰς πεδιάδα ἀσφοδέλων βριθοῦσαν τὸν ποταμὸν τοῦτον τοσοῦτω εὐλαβοῦντο, ὡστε καὶ αὐτοὶ οἱ Θεοὶ ὠμνον μέγαν καὶ φοβερὸν ὄρκον εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Ὀμηρὸς εἰς Ἰλιάδα 755, « Ὀρκου γὰρ δεῖνοῦ Στυγὸς ὕδατος ἐστὶν ἀπορρώξ. » Ὁ ἀσφοδέλος ἦτο καὶ τῇ Δήμητρὶ ἱερὸς, καθότι ἀφιερῶθη καὶ εἰς αὐτὴν ὡς θεομορφῶν, εἴτε παραίτιον διὰ τῆς γεωργίας τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τοῦτον ὡς ἡρωικὸν φάρμακον, διὰ τε τοὺς ἀνδρας καὶ τὰς γυναῖκας, κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὄρεων, τοῦ κεντημάτους τῶν σκορπίων, καὶ τοῦ βασκάνου ὀφθαλμοῦ, καθ' οὗ μάλιστα, ἀποδίδοντες τῷ ἀσφοδέλῳ εἰδικωτέραν δύναμιν, ἔφερον ἐφ' ἑαυτῶν ἀσφοδέλια περιλαίμια. Προσέτι ἐδείκνυτο καὶ κατὰ τῆς ὀρχήτιδος, μαστίτιδος τῶν γυναικῶν καὶ κατ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς δηλητηριώσεως.

Μήκων, κοινῶς Παππαρῶνα. Αὕτη ἦτο σύμβολον τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρόνου, τῆς ἐφορίας τῆς γῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἀδελφοῦ τοῦ ὕπνου, πατρὸς τοῦ Μορφέως Θεοῦ τῶν ὄνειρων, ἀφιερῶθη τῇ Δήμητρὶ καὶ τελοῦμενων τῶν μυστηρίων αὐτῆς, ἐφυλάσσετο ἐντὸς κιβωτίου μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Οἱ νεόνυμφοι κατὰ τοὺς γάμους αὐτῶν μηχανοῖς στεφάνοις κατηνθίζοντο. Ἡ πόλις τοῦ ὕπνου ἐβρίθε τοσοῦτω μικρῶν καὶ μανδραγορῶν, ὡστε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Μορφέως, κειμένον κατὰ τὴν εἶς Τάρταρον εἰσοδόν, πληθὺς μηχανῶν διεπονεῖτο. Ἡ μήκων, προσέτι, ἦτον ἱερά καὶ τῇ Ἥρᾳ· καὶ διὰ τοῦτο ἅπας ὁ ναὸς αὐτῆς καὶ ἡ εἰκὼν μήκωσι περικοσμοῦντο. (ἀκολουθεῖ).

Ξ. Λ ἀ ν δ ε ρ ε ρ ο υ.

— 000 —

Δενδράχ.

Πόλις αὕτη τῆς ἄνω Αἰγύπτου, περίφημος διὰ τὰ ἐρείπια αὐτῆς, κειμένη ἡμέρας δρόμον μακρὰ τῶν Ὀθηδῶν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Νείλου. Εἰς βραχεῖαν ἐντέθεν ἀνάστασιν,

ἐνθ' τις πλέει ἀνὰ τὸν ποταμὸν, ἀπαντᾶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Τεντυρίδος, ἢ τῶν Τεντύρων, μετὰ ναοῦ παρὰ πάντας τοὺς ἐνταῦθα ἄλλους ἐν κρείττονι καταστάσει σωζομένου. Αὕτη ἡ πόλις προτείνουσα τοῦ νομοῦ ἢ Νομαρχίας ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, φημισθεῖσα ἐν ταῖς σατύραις τοῦ Ἰουβενάλιου διὰ τοὺς γελωτώδεις νύτῃς ἀγῶνας πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ὀμβρόν, δὲν ἀφῆκεν ἄλλα ἴχνη τῆς ἰδίας ἐκτάσεως παρὰ τὸ βουνὸν ὅπου εἰσιν ἐπισεωρετμένα τὰ ἐρείπια τῶν ἐκ πλίνθου οἰκοδομῶν· ἀλλ' ὡς πολυτελεῖς μνημεῖον ὁ μέγας ναὸς ὁ καταστήσας αὐτὴν περίφωρον παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις σώζεται εἰσέτι ὅλοσχερῆς, καὶ εὐλόγως ὡς ἀριστούργημα τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς θεωρεῖται. Εἰσήρχοντο δ' εἰς τὸν περίβολον τὸν περικυκλούντα τοῦτο τὸ μνημεῖον διὰ θύρας ἡ προτυλαίου ὠκοδομημένου ἐκ πελωρίων λίθων ἐγκεκοκαμένων ἱερογλύφοις· ἐπειτα ἐβλεπέ τις τὴν πρόσψιν τοῦ περιστόου τοῦ μεγάλου ναοῦ, μεγάλης οἰκοδομῆς ὑποστηριζομένης ὑπὸ δεκαοκτῶ στήλων, ἐκάστης ἐχούσης περιφέρειαν ὀκτὼ μέτρων, καὶ ἐν ἀποστάσει τεσσαράων. Ἡ ὄψις αὐτοῦ, μεγάλη καὶ μεγαλοπρεπῆς, εἶναι εἰσέτι ἐκμημαγμένη διὰ σκυθρωπῆς σοβαρότητος· ὡστε οὐδεὶς δύναται, βλέπων τὴν υπερήφανον ταύτην οἰκοδομήν, νὰ μὴ κυριευθῇ ὑπ' ἀφάτου αἰσθήματος σεβασμοῦ. Τὰ κιονόκρανα κοσμοῦνται διὰ γυναικείων κεφαλῶν παριστωσῶν τῶν Ἀθῶρα Θεῶν (Ἀφροδίτων), εἰς ἣν τὸ μνημεῖον καθίσταται, καὶ αἱ κολοσαταὶ ἀναλογίαι τούτων τῶν κεφαλῶν ἰσχυρῶς συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐντύπωσιν ἣν τὸ μνημεῖον διεγείρει. Ὁ μεγαλοπρεπῆς οὗτος ναὸς ἔχει 66 μέτρων μῆκος καὶ 47 πλάτους, ὠκοδομηθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀνωγαίου αὐτοῦ διάφορα διαμῆματα συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα. Ὁ τοῦ ἐπιτελισμοῦ τοῖχος τοῦ μνημεῖου μόνος εἶναι ἐν μέρει κατεστραμμένος, ἀλλ' ἀνεύρισκε τις εἰσέτι σποράδην τὰ λείψανα τῶν ἐπάλλεων δι' ὧν περιεστέφετο. Ὅλα τὰ μέρη τοῦ οἰκοδομημάτος, στήλαι, κιονόκρανα, τοῖχοι ἐσωτερικοί καὶ ἐξωτερικοί, κορωνίδες, ὑπόθατρα, καλύπτονται ὑπὸ ἀναγλύφων, ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν, καὶ εἰκόνων παριστωσῶν τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τῶν Αἰγυπτίων. καὶ τὰ χρώματα ὄλων τούτων τῶν γλυφῶν παρέχουσι εἰσέτι πλοῦτον καὶ θεληγερτον, μηδόλας βλάπτον τὴν ἀπλότητα μὴδὲ τὴν σοβαρότητα τοῦ συνόλου.

Ἐκ τῶν κοσμοῦντων τὸν μέγαν ναὸν ἀναγλύφων ὑπάρχουσι δύο, ὧν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀστρονομικόν, καὶ ἄτινα πρὸ πάντων ἐφελικυσαν τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν· τὸ μὲν εἶναι ὁ ζωδιακὸς ἐγλυμμένος εἰς δύο μέρη ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων καρπῶν πρὸς δεξιὰ καὶ πρὸς ἀριστερὰ τοῦ φανώματος τῆς «στέας» τὸ δὲ εἶναι ἐπιπεδοσφαιρὸν ἐγλυμμένον εἰς τὸ φάνωμα ἐνὸς τῶν τμημάτων τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἰδρυμένης ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ. Ἀμφότερα παριστώσι τὰ δώδεκα σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ, τεθειμένα καθ' ἣν τάξιν ὁ ἥλιος αὐτὰ διατρέχει καὶ ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν λέοντα. Παρατηρεῖ τις ἐπίσης εἰς ταῦτας τὰς εἰκόνας μέγαν ἀριθμὸν ἀστέρων διαφόρων συνταγμένων, καὶ συμβολικὰ σχήματα ἄτινα ὑπολαμβάνουσι ὅτι εἶναι ἀστερισμοί, παριστώμενοι ὑπὸ τῶν παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις εἰθισμένων τύπων.

Τὸ ζωδιακὸν ἐπιπεδοσφαιρὸν, μετακομισθὲν εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τῶν κυρίων Σωλιέρου καὶ Λεορβαίνου τῷ 1820, καὶ κατατεθὲν ἐν εὐρείᾳ τινὶ αἰθούσῃ τῆς αυτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, παριστᾶ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν σημείων αὐτοῦ σχῆμα ἐλικοειδές ἐν ᾧ διατηρεῖται ἐκάστου ἡ τάξις. Ὁ λέων προηγείται, ἀκολουθεῖ ἡ περθεῖος, μετὰ δὲ ἀλληλοδιαδόχως τὰλλα σημεῖα ὧν ἡ σειρά παύει εἰς τὸν καρκίνον, ὄντα δωδέκατον, καὶ κείμενον περὶ τὸ κέντρον τῆς εἰκόνας, παρὰ τῷ καρκίνῳ εἶναι τετρατάδες τις μορφή παριστώσα εἰδὸς τι γρομφάδος ὄρθιαι, καὶ ἥτις ὑπολαμβάνουσι ὅτι ἐμφαίνει τὴν μεγάλην ἄρκτον, ἐπομένως τὸν βόρειον πόλον, οὐχ ἦττον καὶ τὸν πόλον ἢ κέντρον τοῦ ἐπιπεδοσφαιροῦ. Ἐξῶθεν ταύτης τῆς ἐλικοειδοῦς γραμμῆς ὑπάρχουσι διάφορα σχήματα παριστῶντα ἀστερισμοὺς μὴ ἀνήκοντας εἰς τὸν ζωδιακόν· καὶ τέλος ἄλλα σχήματα, βαινόμενα ἐπὶ τῆς κυκλοτεροῦς ἴτιος τοῦ ζωδιακοῦ, τοιαῦτα καὶ ἐξ τῶν ἀριθμῶν, παριστῶντα τοὺς τριάνοντα καὶ ἐξ δεκατῆρας τοὺς προστεθειμένους εἰς τὰ δώδεκα σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ· συμπλέγματα ἱερογλυφικὰ μετ' ἀστέρων χρησιμεύοντων πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτῶν, παριστώσι τὰ ὀνόματα ἐνὸς ἐκάστου τῶν δεκαδάρχων.

Τὸ διάφορον διηγέθη κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν σημείων τοῦ ζωδιακοῦ εὐρεθέντων μετὰξὺ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀστερισμῶν. Ἐνόμισαν ὅτι παρετήρησαν μετὰ τῶν τούτων τῶν σημείων ὡς

πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν θέσιν πρὸς τὸν ἥλιον, ἐξ οὗ τινες τῶν σοφῶν ἠθέλησαν νὰ συμπαιράνωσιν ὅτι αὐταὶ αἱ συνθέσεις καὶ ὁ ναὸς ἐχρονολογοῦντο ἐξ ἀρχαιότητος ὑπερβαλλούσης πάσας τὰς παραδεδομένας ιδέας. Τοῦτο τὸ ζήτημα ἤγειρε τότε ζωηροτάτην ἔριν μεταξύ τῶν σοφῶν, καὶ ἐδημοσιεύθησαν πολυάριθμοι πραγματεῖαι, ὧν τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀξίας ἐξηφάνισαν αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ νεωτέρου Σαμπολλίωνος. Ὁ πολυμαθὴς αὐτὸς ἠδυνήθη ν' ἀναγνώσῃ ἐπὶ πολλῶν ναῶν Αἰγυπτιακῶν, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ προνάου, ἤτοι προθύρου, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ ναοῦ τῆς Δενδερᾶ, τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοκρατόρων Αὐγούστου, Τιβερίου, Κλυαυδίου, Νέρωνος, Διοκλητιανοῦ, κτλ. ὅπερ κατέστησεν ἀναμφήριστον ὅτι ἡ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ ἦτο χρονολογίας πολὺ μεταγενεστέρας. Μετὰ ταῦτα τὸ ζήτημα περὶ τῶν ζωδιακῶν σχημάτων ἠκολούθησε διεύθυνσιν ἄγουσαν εἰς ἐξαγόμενα θετικώτερα, ὀφειλομένης χάριτος εἰς τὰ φιλοπονήματα Λετρόννη, Βιότου, Α. Β. Σχλεγγέλου, Ίδελέρου καὶ προσφάτως τοῦ Λεβίου.

Ἡ οἰκοδόμησις τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀθῶρος, πλὴν τοῦ προθύρου ἐγένετο ἐπὶ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας, καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐκαλύφθη ἐν μέρει δι' ἀναγλύφων καὶ γραφῶν. Ἡ βασίλισσα αὕτη καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Καισαρίων παριστῶνται εἰς σχήματα δεκατεσσάρων ποδῶν ὕψους ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ὀπισθίου τείχους τοῦ ναοῦ καὶ εἶναι λίαν πιθανὸν ὅτι ὁ ἀστερισμὸς τοῦ κυκλοτεροῦς ζωδιακοῦ, ὡς καὶ ἅπασα ἡ διάθεσις τοῦ ναοῦ, ἀναφέρεται εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Καισαρίωνος (46 π. Χ.). Τὸ πρόθυρον τοῦ ναοῦ, περιέχον τὸν δεῦτερον ζωδιακὸν, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν τῆς καθιερώσεως τεθειμένην ἀνωθεν τῆς εἰσόδου, ἠκοδομήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Τεντυρίδος, ἐπὶ Τιβερίου βασιλεύοντος μεταξύ τοῦ 32 καὶ 37 π. Χ. Αἱ πυργοειδεῖς γλυφαὶ τοῦ ναοῦ ὀπισθεν χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Αὐγούστου αἱ τοῦ προνάου ἐγένοντο ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου, Καλιγούλα, Κλυαυδίου καὶ Νέρωνος. Ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι ὀπισθεν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἔκειτο ὁ τῆς Ἰσιδος, καὶ ἔπειτα τὰ Τυφώνεια. Οἱ δύο ναοὶ διατηροῦνται εἰσέτι εἰς ἀρκετὰ εὐάρεστον κατάστασιν. Ὁ πρῶτος, μικρότατος, κεῖται ὀπισθεν τῆς δυτικῆς γωνίας τοῦ μεγάλου ναοῦ καὶ καθιέρωται συνάμα τῆ τε Ἰσιδι καὶ τῆ Ἀθῶρι. ἠκοδομήθη δὲ καὶ ἐκοσμήθη ἐπὶ Αὐγούστου. Ὁ δεῦτερος, πολλῶ μείζων, κεῖται πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθῶρος, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς βορρᾶν, καὶ οἰκοδομηθεὶς ἐκοσμήθη ἐπὶ Τραϊανοῦ. Ἀνάγλυφα τινὰ προσετέθησαν πρὸς τούτους ὑπ' Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνου.

Εἶρηται βητικῶς περὶ τῶν Τεντυριτῶν ὅτι ἐμυσάττοντο καὶ κατεδίωκον τὸν κροκόδειλον, ὃν τὰ πλεῖστα τῶν Αἰγυπτιακῶν ἔθνῶν ἐσέβοντο ὡς τὸ ἱερὸν ζῷον τοῦ Θεοῦ Σεβᾶκ. Ὅθεν, ἐν ταῖς ἀπειραριθμοῖς ἐπιγραφαῖς, δι' ὧν καλύπτονται οἶναοι τῆς Δενδερᾶ, ὁ κροκόδειλος οὐδαμῶς εἰκονίσθη, οὐδ' ὁ Σεβᾶκ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κροκόδειλου. ἴδ. Lepsius, Chronologie des Egyptiens Γερμανικῆ, T. 1er. Berlin 1850).

(Γκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Δ. Σ.)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Διὰ τὴν χρεώσαν Ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Κορίνθου ἐξελέχθησαν ὑποψήφιοι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου οἱ Πανοσιώτατοι γραμματεῖς αὐτῆς Ζαχαρίας Μαθᾶς καὶ Φιλόθεος Οἰκονομόπουλος καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος Γαρδέλης ἱερομόναχος.

— Ὑπεγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει σύμβασις τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας, δι' ἧς ἀναλαμβάνει ἡ Αὐστρία νὰ ἐνεργήσῃ εἰρηνικῶς πρῶτον, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ πολεμικῶς, τὴν ἐκκένωσιν τῶν δύο ἡγεμονιῶν ἀπὸ τῶν Ῥωσικῶν στρατῶν.

— Ἡ Σιλίστρια δὲν ἠλώθη ἔτι ὑπὸ τῶν Ῥώσων· λέγεται μάλιστα ὅτι κατέλιπον οὗτοι τὴν πολιτορίαν αὐτῆς, ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐξεπορθήθη ἤδη καὶ μάχη ἄλλη συνεκροτήθη ἐν τῇ μεταξύ ταύτης καὶ τῆς Σούμλας χώρᾳ.

— Εἰσὶν οἱ ἐλπίζοντες ἐν θετικῶν ὀδομένων ταχείᾳ καὶ βεβαίᾳ τὴν ἐπάνοδον τῆς Εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης.

— Αἱ ἐξετάσεις τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἤρξαντο ἀπὸ τῆς προλαβούσης ἐβδ. μάδος καὶ ἀκολουθοῦσιν ἔτι γινόμεναι. Εἰς τὴν ἐναρξίν τῶν τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἑταιρείας παρεγένετο ἡ Α. Μ. ἡ χαριστάτη καὶ φιλόμουσος ἡμῶν Ἀνασσα καὶ πάντες οἱ Κ. Κ. ὑπουργοὶ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι φιλόμουσοι.

— Τῶν γενομένων ἤδη ἐξετάσεων τῶν διαφόρων διδακτηρίων τὸ ἀποτέλεσμα θέλομεν δημοσιεύσει μετὰ τὸ πέρας αὐτῶν.

— Λέγεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ Υ. Πύλη ἐξέδωκε φερμάνιον ἐπιτρέπον τὸν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας εἰσπλεῖν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων.

— Διαλυθείσης καὶ τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπανήλθον εἰς τὸ κράτος οἱ τὴν ἐκυτῶν προσωπικὴν βοήθειαν παρεσχηκότες τοῖς ἐπαναστατήσασιν.

— Φαίνεται ὅτι κατὰ συνέπειαν τῆς μεταξύ Σουλεῖου καὶ Καφρέως συλλήψεως ὑπὸ Γαλλικοῦ ἀτμοκινήτου ἰδιωτικοῦ Ἑλλ. πλοίου, πολεμοφόδια καὶ χρήματα φέροντος ἔξω, εἰς Πειραιᾶ δὲ βουλοκληθέντος, ἐγένοντο, μετὰ τὰς ἀνακρίσεις τῶν ἐν αὐτῷ, κατ' οἶκον ἔρευναι εἰς διαφόρους ἐπισήμων πολιτῶν ἐν Ἀθήναις οἰκίας, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα ὡς καὶ τὰ καθέκαστα ἀγνοοῦνται ἔτι.

— Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ὑπουργὸς ἀσχολεῖται ἐνδελεχῶς, ὡς τεκμαιρόμεθα, εἰς παρασκευὴν ἔργων ἀξίων τῆς παιδείας καὶ τῆς ἥς ἀπολαύει ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου ὑπολήψεως, ἀφορώντων δὲ ἰδίως τὸν ὃν διευθύνει κλάδον.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Εἰς Κύπρον προσκληθεὶς διδάσκαλος καὶ τετραετίαν ἐν αὐτῇ διατρίψας ἠρεύνουσα διὰ μελέτης τε ἐπὶ τῶν ἀρχαίων πηγῶν καὶ περιηγήσεων ἅπαντα τὰ τὴν μεγάλην ταύτην νῆσον ἀποβλέποντα, φρονῶν ὅτι οὐδέποτε θέλομεν ἔχει ἐντελῆ, ὡς οἶόν τ' ἀνθρωπίνως, τοπογραφικὰ συγγράμματα, καλῶς ἐξετάζοντα τὴν τοπογραφίαν ἐνὸς ἐκάστου τόπου, τὰ ἦθη, ἔθιμα, τέχναι, βιομηχανίαν, γλῶσσαν, διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, θρησκείαν, ἱστορίαν κτλ. ἂν ἡμεῖς αὐτοὶ, ὑπ' ὅσιν ἔχοντες τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους περὶ αὐτῶν συγγράψαντας, δὲν ἐρευνήσωμεν καλλιῶν περὶ ἐνὸς ἐκάστου ὑπὸ τῆς κοινῆς γλώσσης, τῶν σημερινῶν ἔθιμων, παιδιῶν, ἀγῶνων κτλ. βοηθούμενοι, καὶ ἀδιακόπως ἐν ταῖς κλασικαῖς χώραις διατρίβοντες ἄτινα σχεδὸν παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊοῖς ἐλλείπουσιν, ἐπειδὴ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἅπασαν τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, Πελοπόννησον, τὰς νήσους κτλ. διέρχονται ἐνῶ εἰς ἕκαστον τούτων μέγα ἐχρειάζετο νὰ ἐξεδεύωσι χρονικὸν διάστημα.

Τοῦ τοιοῦτου λοιπὸν πονήματός μου ἐκδίδων τὸ πρῶτον μέρος, περιλαμβάνον ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν νῆσον, πλὴν τῆς ἱστορίας, γλώσσης, μυθολογίας, ἐξῆς ἐκδοθησομένων, οὐδὲν ἄλλο προτίθεμαι, εἰ μὴ νὰ συντελέσω, εἰ δυνατόν, μικρὸν κἀγὼ εἰς τὸν βωμὸν τῆς παλιγενεσίας τῆς πατρίδος μας.

Ἡ τιμὴ τοῦ τόμου τούτου, περιλαμβάνοντος, ὡς νομίζω, περὶ τὰ εἴκοσι τυπογραφικὰ φύλλα, καὶ τὸν χάρτην τῆς νήσου, καὶ τῶν κυριωτέρων νῦν καὶ ἀρχαίων αὐτῆς πόλεων, προσδιορίζεται δραχμᾶς 6.

Ἀρχεται δ' ἡ τύπωσις ἅμα ἐγγραφῶσιν ὑπὲρ τοὺς 150 συνδρομητάς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰουνίου 1854.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ.

Τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου Κ. Α. Σακελλαρίου, δόντος μέχρι τοῦδε διὰ διαφόρων συντόμων μονογραφῶν αὐτοῦ, ἐν τῇ Ν. Πανδῶρᾳ καὶ τῇ ἐφ. τῶν Μαθητῶν δημοσιευθεισῶν, δείγματα βέβαια τῆς ἱκανότητος καὶ εὐφυΐας αὐτοῦ, παρέχει ἡμῖν ἀξιόχρεων ἐγγύησιν ὅτι καὶ τὸ ἀγγελλόμενον αὐτοῦ ἔργον ἔσται ὅσον οἶόν τε ἀκριβὲς καὶ περιεργόν, καὶ τοῖς περὶ τὰ ἀρχαῖα ἀσχολουμένοις καὶ εἰς αὐτὰ φιλοτίμως ἐνδιαφερομένοις μάλιστα σπουδαῖον. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι πάντες οἱ ὁμογενεῖς θέλουσι γενναίως προσενεγκεῖν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς ἐκδοσιν τοῦ προκειμένου συγγράμματος, ἵνα οὕτω ἐμψυχωθεῖς ὁ ἀξιέπαινος αὐτοῦ συγγραφεὺς χωρὴς καὶ εἰς ἐκδοσιν πολλῶν ἄλλων περὶ τῆς αὐτῆς νήσου φιλολογικῶν ἔργων, ἅτινα κατὰ τὴν εἰς αὐτὴν διατριβὴν αὐτοῦ ἐσχεδιάσει, καὶ ἡ ἡ εἰς ἐπεξεργασίαν καὶ τελειοποίησιν αὐτῶν ἐνδελεχῶς ἀσχολεῖται.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ 19. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Ὅτις Ἀθήνας θρίθ. 274.)